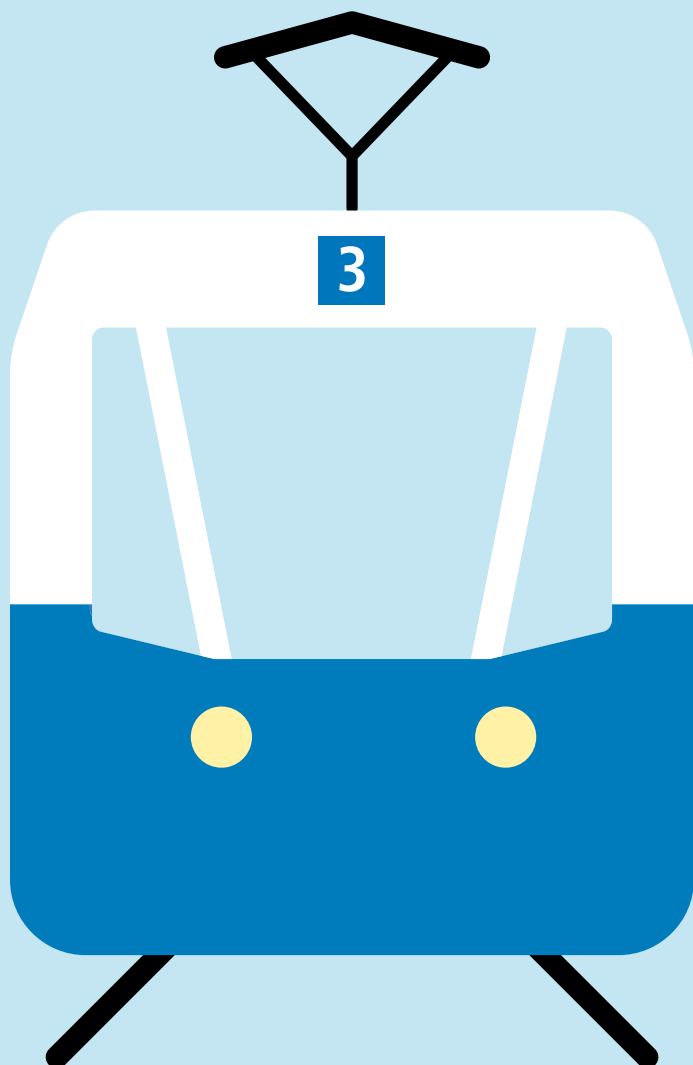

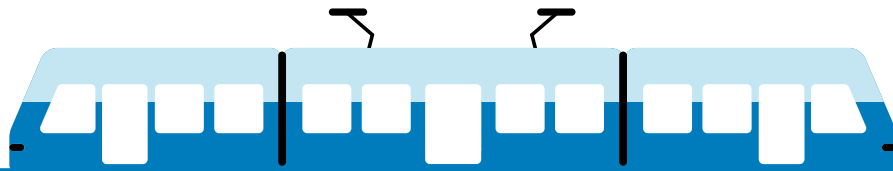
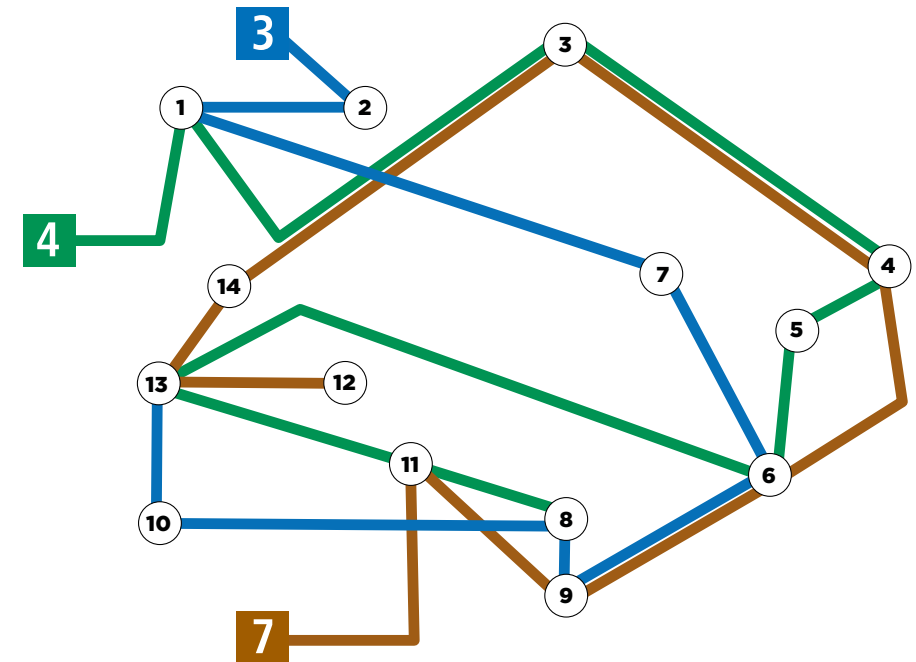

Nästa station: Innovation

– från nejsägarnas ”det ligger inte i budget” till raka spåret in i verkstan.

Nästa station: Innovation

– från nejsägarnas ”det ligger inte i budget” till raka spåret in i verkstan.

Förord

Att det är svårt att förutse hur framtiden ser ut är ingen hemlighet. Vi kan se olika möjligheter, olika sanningar. Hur skulle en artificiell intelligens (AI) beskriva framtiden? Vi har ställt frågan till en öppen AI för textgenerering, GPT-3, vi formulerade vår fråga så här:

Hur ser framtiden ut?

"Framtiden är oviss och det finns ingen som vet exakt vad som kommer att hända. Men det är säkert att det kommer att krävas anpassning och förändring för att stå inför en framtid som är bättre än dagens.

Det kommer att krävas att vi fokuserar på att lösa de globala problemen som klimatförändringar, fattigdom och försörjning av mat. Det kommer också att krävas att vi utvecklar teknologi som kan användas för att förbättra livskvaliteten, minska miljöpåverkan och hantera mänskliga rättigheter. Vi måste också fortsätta att arbeta för att uppnå en värld som är mer jämlik, hållbar och rättvis".

ChatGPT, en AI-driven kunskapsrobot tränad av OpenAI.

Ja, visst kan även vi människor hålla med om AI:ns svar. Samtidigt är det inte några revolutionerande idéer som GPT-3 serverar oss. Det är utmaningar som vi har pratat om i decennier. Men vad gör vi egentligen åt dem?

Hur kan omställningen mot en bättre värld påskyndas givet hur samhället ser ut med dagens trender och fenomen?

I den här rapporten kommer vi att beskriva några trender som driver på omställningen till en bättre värld att leva i. Vi kommer genom olika frågeställningar ge dig möjlighet att reflektera över trenderna, hur Göteborgs Stad hanterar olika utmaningar, men också över din egen möjlighet att genom aktiva val bidra till en nödvändig omställning också genom dina personliga val som medborgare.

Rapporten är en del i ett paket med arbetsmaterial för att stötta Göteborgs Stads förvaltningar och bolag i ett kontinuerligt omvärldsarbete. Rapporten har tagits fram av förvaltningen för demokrati och medborgarservice tillsammans med representanter från olika förvaltningar, politiker, företag, föreningar och intresseorganisationer samt medborgare.

Mycket nöje.

Christina Ceder, omvärldsanalytiker och Jesper Jones, planeringsledare hållbar konsumtion på demokrati och medborgarservice

Trendrapport

Titel: Nästa station: Innovation – från nejsägarnas "det ligger inte i budget" till raka spåret in i verkstan.

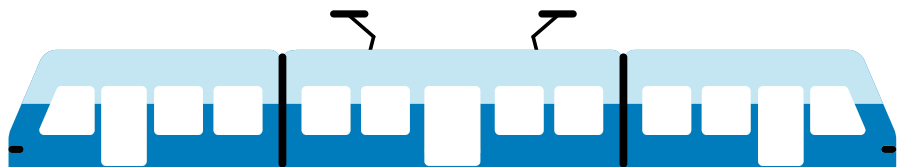
Författare: Christina Ceder, omvärldsanalytiker och Jesper Jones, planeringsledare hållbar konsumtion Göteborgs Stad

Illustrationer: Afra Noubarzadeh

Grafisk form och layout: Visuellt kommunikation, Göteborgs Stad

Innehåll

Inledning.....	11
Tre utmaningar i nutid	17
Men visst kan vi göra mer?.....	51
Så här gjorde vi	60
Stort tack!.....	62

Strategiska slutsatser

Framtiden är nu

Många av de framtida utmaningar som vi länge har pratat om sker nu; äldrepuckeln, klimatförändringarna, robotiseringen. Det är nu och inte i morgon som vi måste hantera fler äldre, leva mer hållbart och skifta till en digitaliserad vardag. Klimatomställningen har redan börjat. Främst inom näringslivet och lokalt i städer och kommuner runt om i världen.

Allt hänger ihop

För att lösa resursfrågorna behöver vi ta hjälp av ny teknik. Klimatförändringarna är beroende av ny teknik för att lösa energiproblematiken, transporter och produktion. Men för att tekniken ska kunna appliceras behövs ny lagstiftning. När vi är beroende av varandra behövs ett nytt samhällskontrakt skapas.

Globala problem skapar landsöverskridande lösningar med lokalt fokus

Det är nödvändigt med samarbeten över gränser. Många länder står inför samma problem, konsekvenserna av klimatförändringar visar redan nu på flyktingströmmar beroende av extremväder, haltande lagstiftning bromsar digitaliseringen och världens demokratier utmanas. Vi måste söka samarbeten i bredare geografiska områden men också mellan olika sakområden och med olika aktörer. Samarbete mellan städer blir viktigare än bilaterala avtal.

Från frivilligt till lagstiftat

Miljö- och klimatfrågor kommer i större utsträckning att drivas av krav och lagstiftning till skillnad från tidigare frivilliga initiativ. Fler förbud, höjda skatter för både privatpersoner och företag gör att klimataktivismens kärna flyttas från Greta Thunberg till Ursula von der Leyen eller Joe Biden när lagstiftningen blir internationell.

Från jämlikt till ojämlikt

Nya tider – nya frågor. Traditionella samhällsfrågor som jämlikhet, välfärd och tillväxt hamnar i skuggan av miljöfrågor, våldsrelaterad brottslighet. Sverige tillhör världstoppen i polarisering.

Vi måste prata om digital inkludering i stället för digitalt utanförskap

Digitaliseringen är inte något vi kan stoppa, vi måste prata om hur vi kan inkludera alla i digitaliseringen. Det handlar inte om att skapa analoga, parallella lösningar utan snarare om hur vi skapar digitala tolkar.

Det krävs ett tydligt management och nya arbetssätt

Politiker, tjänstepersoner, näringsliv och civilsamhälle upplever att det saknas en övergripande styrning i Göteborgs Stad. Samtidigt visar studier på att de regioner, städer eller kommuner som lyckas bra med sin omställning har ett tydligt mål, en tydlig styrning, en anpassad organisation och tydlig, långsiktig finansiering i ordinarie verksamhet för de nödvändiga omställningar som krävs.

Inledning

Twin transition, demokratiserad data, carbon cure och arbetslivskriminalitet. Det är inte bara orden som är nya, samhället förändras i allt snabbare takt. Vi är mitt i en stor omställning, det som vi har pratat om i decennier – det händer nu. Digitaliseringen tuggar sig in i allt fler områden, vi ser effekter av klimatförändringarna och vår demokratiska process utmanas av parallella samhällen, nya samhällsfrågor och ”starka ledare”.

Med en allt djupare polarisering och oro för en omfördelning av välstånd växer tankar om hur vi skapar ett robust, säkert och mer jämlikt samhälle i en tid då klimatfrågor och politisk instabilitet står högst på agendan. Hur vi lyckas kommer till stor del att bero på graden av ett effektivt samarbete. Ett samarbete mellan stat, kommun, civilsamhälle och privat sektor.

Det handlar om en stor omställning, från det vi känner till sedan decennier, till något helt nytt. Det handlar om att samhället måste förändras, men det handlar också om att vi måste förändra vårt sätt att leva, hur vi rör oss, hur vi bor, hur vi jobbar och vad vi äter.

Vi ser tre stora sammanflätade utmaningar på vägen mot en nödvändig omställning; det digitala skiftet, den gröna omställningen och det nya samhällskontraktet.

Bild "Digitopa" från rapporten Digitopia, brinnande Atlantis eller blomstrande rurban stad - hur tror du att Göteborgs framtid ser ut?

Årets rapport

Demokrati och medborgarservice har tidigare publicerat fyra trendrapporter med syfte att peka på samhällstrender som visar på hur människors behov och beteenden förändras på grund av den utveckling vi ser i samhället. De första tre rapporterna beskrev trender kopplade till digitalisering, till gruppen unga och till den växande gruppen äldre. Den föregående rapporten var en scenarioreport där vi flyttade fram fokus till Göteborg 2040.

I 2023 års rapport kommer vi att flytta oss från 2040 mot nutiden. Vilka stopp ser vi på vägen och vilka utmaningar kan vi se närmare i tiden? Dessutom, vad tar vi med oss från de tidigare rapporterna, hur har dessa trender förändrats, förnyats eller ersatts av andra trender?

Modell för 2023 års rapport

Rapporterna som demokrati och medborgarservice tar fram har också till syfte att visa på olika modeller inom omvärlds- och trendanalys för att öka metodkunskapen inom området. Tidigare år har vi visat på enkel trendanalys, målgruppsanalys och på scenarioanalys. Årets modell är inspirerad av McKinseys modell för tre tidshorisonter. Idén bygger på att företag och organisationer behöver planera för tre tids- horisonter samtidigt. Med årets rapport vill vi flytta fokus från horisont tre som vi beskrev med scenarioreporten "Digitopia, brinnande Atlantis eller blomstrande rurban stad" till där omvärlden befinner sig i en turbulent övergångsfas mellan nuet och den fragmenterade framtid vi kunde skönja på riktigt långt sikt i scenarierna. I denna rapport vill vi genom backcasting-metodik försöka identifiera vad vi behöver planera för på lite kortare sikt, fram mot 2030.

Tre horisonter mot framtiden

I omvärlds- och framtidsanalys arbetar man ofta med trender och scenarier. Detta kan ofta kännas lite abstrakt och inte helt enkelt att koppla till dagens verklighet. Med ett tre-horisontsperspektiv kan man tydliggöra den logikförändring som sker i övergången mellan framtidsvisioner, strategisk transformation och den dagliga verksamheten. I horisont ett beskriver vi det som ramar in våra förutsättningar och behovet vi har nu, det som rör nutida behov och tjänster nu och de närmast kommande åren. Det handlar om att upp till 95 procent av tjänsterna som vi utvecklar är inom ramen för vår strategiska planering, det vi avsätter medel för. Vi vet vad som efterfrågas och vi har avsatt medel för det, vi hanterar det inom årsbudget eller inom projekt som sträcker sig över kortare tid.

Horisont två representerar en övergångsperiod mellan dagens dominerande system och morgondagens långsiktigt förändrade system. Här råder turbulens, disruptivitet och entreprenöriella krafter som tävlar om vilka lösningar som ska vinna. Här behöver vi hantera beredskapen av tjänster i en nära framtid. Morgondagens tjänst är ofta en tjänst som är helt ny för oss, baserat på ett nytt behov hos medborgarna. Behovet kommer från exempelvis teknisk utveckling, ny lagstiftning eller politiska beslut.

När vi blickar in i framtiden, är den strategiska inriktningen mer osäker. Förändringarna i samhället går snabbt vilket gör att tjänster som ska ersätta dagens kanske bara matchar mot 50 procent av den strategiska planeringen. Vi ser några säkra trender, men osäkerheten är stor.

Horisont tre representerar en framtid där dagens dominerande system har blivit ersatt av ett annat. Denna kan vi oftast bara se fragment av i dag och handlar mer om idéer och visioner om en framtid. Vi rör oss i en horisont 10–15 år framåt i tiden. Den strategiska matchningen ligger så lågt som 10 procent. Vi måste söka möjligheter eller idéer som går i linje med Göteborgs Stad vision och mål. I horisont tre ligger fokus mer på lärande och att förberedelse resursmässigt och kompetensmässigt. Men också på idégenerering, där idéerna behöver testas utifrån frågorna:

- » Kommer lösningen möta ett behov?
- » Tror vi det är tekniskt möjligt?
- » Kommer vi kunna finansiera denna lösning på sikt?

Om vi får svaret nej på någon av dessa frågor är det dags att förkasta eller justera idén. Om svaret däremot är ja på alla frågor flyttas idén till horisont två för planering och beredning.

Tre horisonter i en allt snabbare utvecklingstakt

Modellen om tre horisonter togs fram av McKinsey i en tid då utvecklingen inte var så snabb som i dag. Men nu är det mycket som har förändrats. Modellen hänvisar till definierade tidshorisonter som var relevanta på 1900-talet då nya idéer tog flera år att undersöka, konstruera och leverera. Det är inte alltid sant år 2023.

I dagens snabba utvecklingstakt är det inte nödvändigtvis så att horisont två tar 3–7 år att utveckla, det kan gå mycket snabbare beroende på bransch, tjänst eller teknisk utveckling.

De tre horisonterna är inte längre begränsade av tid. Förändringstakten har skruvats upp och många disruptiva och snabbväxande aktörer utmanar det rådande X på flera sätt. Nyckelidén med att tänka i tre horisonter är att bättre förstå förändringens kraft och logik. Idén är också att tydliggöra den troligen stökiga och disruptiva övergången mellan nuet och framtidsvisioner, snarare än att fokusera på tydliga tidsintervaller.

Så hur ska vi tänka då kring de tre horisonterna 2023?

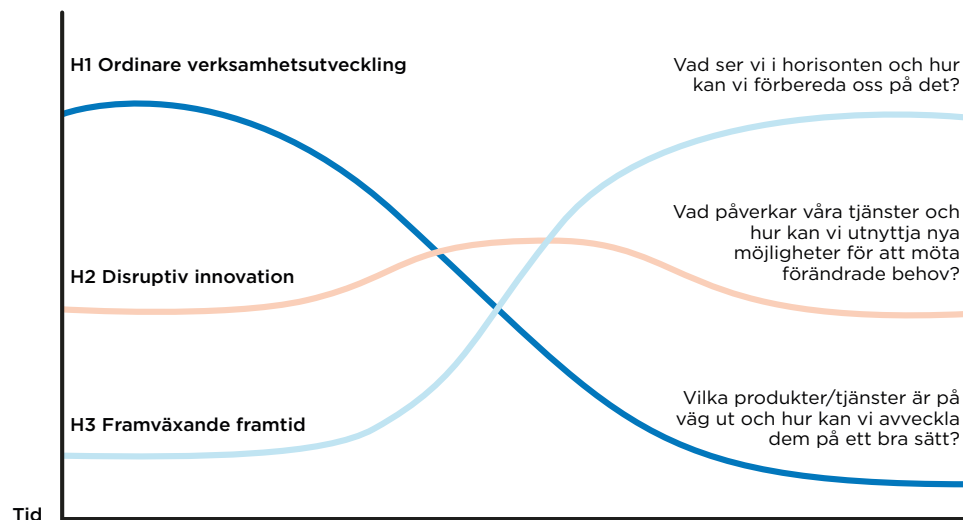
- » Det är fortfarande relevant att titta på horisont ett, som vi redan gör. Framför allt avseende att kontrollera relevansen och förstå när det är dags att ersätta tjänster som vi erbjuder med något nytt.
- » Det är också relevant att avsätta medel för de tjänster som vi ser är på tillväxt. Att genom strategisk omvärldsbevakning planera för det som till 50 procent rimlighet kommer att ske i närtid.

Vi behöver fortfarande testa våra idéer i horisont tre mot frågorna:

- » Kommer lösningen möta ett behov?
- » Tror vi det är tekniskt möjligt?
- » Kommer vi kunna finansiera denna lösning på sikt?

Det är också viktigt att påtala att det i stora, tunga organisationer kan det vara nödvändigt att söka samarbeten med startup-bolag. I dessa fall för snabba leveranser, infrastruktur eller kompetens. Detta genom att kombinera existerande styrkor i en organisation med externa innovatörer med högre förändringshastighet.

Tänka i tre horisonter

Tre utmaningar i nutid

Den digitala omställningen

Framöver flyttas fokus alltmer till att dra nytta av digitaliseringen. Det handlar om att tillgängliggöra data och att kunna hantera dataflöden mellan olika enheter. Detta för att leverera nytta för kommunen, både utåt mot medborgare och företag, men även den inre nyttan, den nödvändiga effektiviseringen. Det digitala skiftet har förändrats från att tidigare fokuserat på en digitisering av många kommunala tjänster, där vi har gått från blanketter och fysiska dokument till digitala e-tjänster och system.

Riksdagen har beslutat att Sverige ska vara bäst i världen på att tillvarata digitaliseringens möjligheter. Kommunerna ansvarar för största delen av välfärden, men även civilsamhället är en viktig aktör i arbetet med att utveckla den. Med hjälp av AI finns möjligheten till nya värden, ökad kvalitet och effektivisering för en bättre välfärd och samhällsnytta. Möjligheten finns inom alla områden som rör kommunal verksamhet; allt från vård, omsorg och skola till kollektivtrafik, förvaltning och stadsplanering.

”Den digitala strukturomvandlingen innebär möjligheter att utveckla välfärden, påskynda den gröna omställningen, utveckla förvaltningen samt även att stärka Sveriges säkerhet, konkurrenskraft och innovationsförmåga.”

Digitaliseringsminister Khashayar Farmanbar, 2022

Det finns ett stort kompetensgap i vem som kan förstå hur vi kan utnyttja tekniken. När vi inte vet eller förstår möjligheterna, så utnyttjar vi inte tekniken utan skapar en snabbare häst när vi egentligen behöver något annat, så som en bil.

Den digitala omställningen är också en förutsättning för att vi ska kunna växla upp när det gäller nästa utmaning, den gröna omställningen. EU benämner detta med begreppet "Twin transition". Det innebär att omställningarna förstärker varandra och i många fall är varandras förutsättningar.

Det är viktigt att digitaliseringen effektiviserar och samhällsstrukturer. Exempelvis städers infrastruktur, energiförsörjning och mobilitet för att kunna accelerera arbetet mot klimatmålen 2030.

Men hur står det till i Göteborg 2023?

Fundera över

- » Vilken effekt har digitaliseringen haft på er förvaltning, er verksamhet? På vilket sätt har ni ändrat processer och arbetssätt utifrån de möjligheter som digitaliseringen ger?
- » Vad är det som saknas för att ni ska kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter?
- » Vad kan ni själva göra som verksamhet?

We are in the fight of our lives. And we are losing. Greenhouse gas emissions keep growing. Global temperatures keep rising.

And our planet is fast approaching tipping points that will make climate chaos irreversible. We are on a highway to climate hell with our foot still on the accelerator.

**Antonio Guterres,
FN:s Generalsekreterare på COP 27,
FN:s stora klimatkonferens, november 2022**

Den gröna omställningen

Återigen, alla pratar om den, men få gör något. Ansvaret läggs över på individerna som inte bryr sig nämnvärt samtidigt som regleringar uteblir.

IPCC, FN:s klimatpanel bestående av 1000 klimatforskare, säger att vi vet vad vi behöver göra för att ställa om. Däremot finns inte den politiska viljan på ett globalt och nationellt plan för att kunna stifta de lagar som skulle behövas för att planeten ska överleva.

Är allt kört då? Det undrar väl de flesta av oss samtidigt som vi åter vår hamburgare i dieselbåten som drar 30 liter per mil. Nej, en hel del saker är på gång i världen fast på ett mer lokalt plan och bland små och medelstora företag.

Förändringen är på väg underifrån, det har bland annat EU insett och finansierar nu till största del sin "Green new deal" till städer och andra lokala aktörer. Det är städerna som står för 60–80 procent av all energiförbrukning och ungefär samma andel koldioxidutsläpp.

Klimatoron och ångesten är hög främst bland unga som ser det som ett större problem än terrorism och brottslighet jämfört med äldre generationer. Det finns allt högre medvetenhet för klimatet bland unga som inte nödvändigtvis innebär en större vilja att agera. Många unga känner sig i stället handlingsförlamade över problemets storlek och komplexitet.

FN har dessutom tagit nödvändiga hållbarhetsmål som ska infrias innan 2030, alltså om cirka 98 månader.

Fundera över

- » Vi närmar oss med fart missade klimatmål och en temperaturhöjning. Hur ser omställningsarbetet ut i Göteborgs Stad? Vem är det som håller i taktpinnen?
- » Vad jobbar ni med aktivt i er förvaltning/verksamhet som bidrar till klimatmålen?
- » Vad kan Göteborg göra på 98 månader?
- » Vad är statens, kommunens eller din verksamhets ansvar? Vad är ditt personliga ansvar som medborgare?

I styrande dokument för stadens förvaltningar och bolag står att alla ska jobba efter Agenda 2030 och precis när den här rapporten ska tryckas blev Göteborgs Stad en del av den nationella samverkansorganisationen för de globala målen: Glokala Sverige.

Samhällskontraktet i omställning

Vi känner inte riktigt igen oss. Våldet kryper allt närmare, vård- och omsorg utmanas av resurs och kompetensbrist, den svenska skolan halkar efter och nya partier utmanar den politiska inriktningen. Den svenska modellen har länge varit en succé men har under senare år naggats i kanten. Sverige, likt många andra länder står inför stora utmaningar och snabba förändringar. Det kan vara svårt att förstå att en modell som har fungerat som ett oljat maskineri nu hackar sig fram. Vi drömmer oss tillbaka till det gamla trygga folkhemmet, men fanns det ens?

Eller är det mer det uppleva förr vi längtar tillbaka till? Vi lever nu i en globaliserad värld, vi kan inte vrida tillbaka klockan, men det är viktigt att vi blickar bakåt. Att vi genom att förstå vår historia också kan förstå varför saker händer i dag.

En viktig fråga som vi ställer oss i dag är vad kommer framtidens göteborgare att förvänta sig av varandra, av stat och kommun, av det privata?

Trender kopplade till de tre utmaningarna

Initialt gjorde vi en trendspaning utifrån de tre olika utmaningarna och tanken var att trenderna skulle vara kopplade till respektive utmaning. Under arbetets gång kunde vi i vår analys se att flera av trenderna var kopplade till olika områden, men också att trenderna var olika beroende av varandra. Vi genomförde då en korspåverkansanalys för att kunna visualisera de olika trendernas inbördes påverkan.

Korspåverkansanalys

För att kunna hitta de mest inflytelserika variablerna i vår trendanalys har vi valt att göra en korspåverkansanalys genom en påverkansmatris. Matrisen ger oss möjlighet att hitta både de mest inflytelserika variablerna, men också de variabler som är mer beroende av de andra variablerna, inte bara direkta en-till-en-relationer.

I korspåverkansanalysen kan vi tydligt urskilja att tre trender är starkt drivande:

- » Lagstiftarna vaknar
- » Otryggare samhälle
- » Bristsamhället utmanar

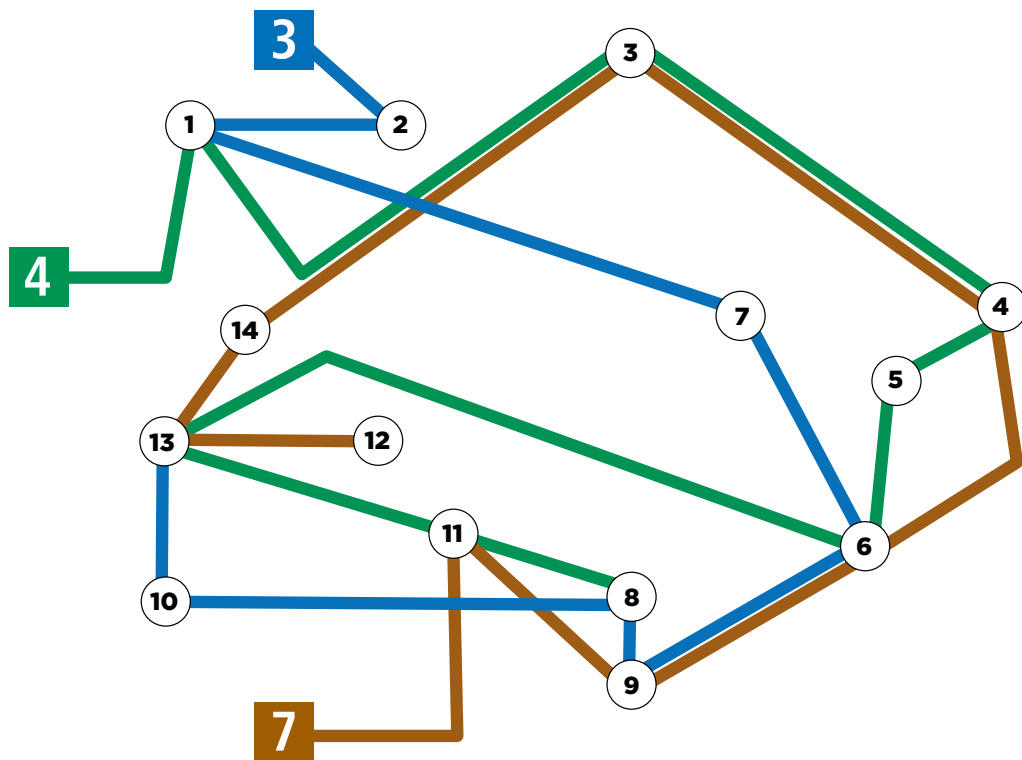
Vi kan också se att flera trender är mer eller mindre i beroende av varandra och att några är länkade till varandra. Vi har inte någon trend som är starkt självständig.

Matrisen är visualiserad i form av en trendkarta där vi ser tydliga mötespunkter där trenderna från de olika omställningarna korsar varandra. Spårvagnskartan är en avspeglning av matrisen där punkterna ligger på samma positioner som i matrisen. När vi skapar linjer utifrån de tre utmaningarna ser vi att linjerna korsar varandra vid flera stationer. Det är tydligt att flera av trenderna är relevanta och påverkar de olika omställningarna.

Fundera över

- » Vilken tillit har medborgarna i dag till varandra, kommunen och politikerna?
- » Hur påverkar alla de nya frågorna och kriserna våra kärnupdrag?

Trendkarta

1. Bristsamhället utmanar	9. Den förutsägbara vardagen
2. Från folkhem till grindsamhälle	10. Ideella sektorn professionaliseras
3. Lagstiftarna vaknar	11. Vi öppnar upp och låser in stadens data
4. Twin transition driver på omställningen av staden	12. Konstgjord intelligens och mänskliga möten
5. Hållbarhet går från problematisering till lösningsfokus	13. Obegränsad plats/ Obegränsad delaktighet
6. Fygital stad	14. Från storytelling till fejkrealism
7. Ökad radikaliserings hos medborgare	
8. Från metropoliten till mikropoliten	

Trendskiften i omställningstider

Låt oss åka olika spårvagnslinjer in i framtiden

I 2023 års trendsplaneringsaktivitet systematiserade vi ett 80-tal trender till 14 större trendskiften. Som nämnt i ovan sambandsanalys, lever dessa teman tydligt kopplade till varandra i fråga om de tre omställningarna. Låt oss därför åka en linje i taget för att bekanta oss med de trender vi prioriterat på respektive spår. Vi börjar med linje 7 – Den digitala omställningen, fortsätter med linje 4 – Den gröna omställningen och avslutar med linje 3 – Samhällskontrakt i omställning.

Linje 7

Vi kliver på linje 7 med ändhållplats Konstgjord intelligens och mänskliga möten. Resan har åtta stationer på vägen, tre av dem är knutpunkter där vi möter andra linjer. Stannar vid: Vi öppnar upp och låser in stadens data.

Vi ser en omogen tvåfacetterad trend, medellångsam, men med starka krafter och stor känsla av nödvändighet. Synen på plattformar och ägande av data är i ständig förändring. Att äga, lagra och bearbeta data är en tillgång, men det ger också makt.

Vi hanterar data på olika sätt. Å ena sidan öppnar vi upp data, tillgängliggör den för eget eller för andras bruk, å andra sidan låser vi in och begränsar tillgången på data utifrån lagstiftning eller etiska överväganden. Det finns krav på öppenhet och tillgänglighet till det offentliga, men också krav på återhållsamhet med persondata, ett offentligt ansvar.

För att vi ska kunna dra nytta av digitaliseringen och skapa intern effektivitet för att frigöra resurser eller i andra ändan skapa nytta för medborgare och företag behöver vi säkerställa ett dataflöde. Vi brukar prata om demokratiserad data, vilket innebär att rätt och relevant data är tillgänglig för rätt person vid rätt tillfälle. Tekniken möjliggör att data kan analyseras och görs tillgänglig på ett säkert och användarvänligt sätt, men det är vi, människor som realiserar värdet av all data.

Från att vi har gått från en fysisk datalagring på säker plats blir molnbaserad datalagring allt vanligare. Man kan likna det vid att vi tidigare rörde oss med vår data i ett rum där vi kände alla men nu kommer vi till en plats, ett rum, där alla är okända.

Vem ska vi lita på då? Svaret är ingen, eller "zero trust". Begreppet zero trust eller på svenska "noll tillit", är en modell för cybersäkerhet som utgår från att ingen enhet är säker och helt går att lita på. Förenklat handlar det om en tanke på säkerhet som innebär att alla användare, enheter och tjänster måste autentisera sig mot en betrodd, gemensam identitetskälla innan de kan kommunicera med varandra.

Staden Washington övergår till en zero trust-modell efter att de har haft problem med ryska intrång. Det innebär att ständig verifiering krävs för en person som redan är inne i stadens cybersystem. Olika system kommunicerar med varandra säkert

och krypterat i stället för att "lita på" varandra. Ett annat exempel är norska Kristiansund använder en molnbaserad zero trust-lösning som innebär mindre kostnader för cybersäkerhet. Användare av stadens känsliga system spåras och verifieras under det att de använder systemen.

Samtidigt blir *prediktiv analys* – att förutse beteenden eller händelser med hjälp av statistik – både vanligare och mer träffsäkert. Med prediktiv analys avses data som använder statistiska algoritmer och maskininlärning för att förutspå framtida beteenden baserat på *historiska data*. Datorer kan med stora mängder data på förhand analysera om eller hur tidigare förekomster i ett system ger upphov till återkommande mönster. Med hjälp av data och dessa prediktiva metoder kan man på förhand veta hur många människor som kommer att röra sig på en viss gata och vilket underhåll som ett visst system kräver. Men prediktiva data kan också användas för politisk och ekonomisk utveckling.

Low code och AI

Från öppen data och öppen kod är inte steget långt till Low-code som hänvisar till paket som gör det lätt att designa onlinetjänster utan att vara djupt insatt i programmering. Principen är att göra programmering enkel och visuell för att användare lättare ska kunna utveckla appar, produkter, och tjänster. Det här innebär att det blir enklare och mer tillgängligt att utveckla sina egna digitala produkter för ett flertal användare.

Ett exempel är Googles plattform AutoML som låter vanliga användare utveckla maskininlärningsmodeller. Detta genom ett enkelt grafiskt gränssnitt som gör det lätt att skräddarsy AI-lösningar. Ett annat exempel är Amazon Honeycode som är en miljö för utveckling av appar och onlinetjänster som är lätt nog att använda för att kunna utveckla tjänster i organisationen.

"Blicken upp mot skyn, mot solen, mot månen, som i ett purpurstoft till en kristallklar dränkande slöja och den himmelska synen av din älskade högt uppe i det blå.

Våren är kommen till jorden och snart ska man göra sig redo att möta sommaren. Vårdagjämningen är här. Det är en högtid, en fest av hopp och tro. Det är nytt liv"

Dikt av AI:n -GPT-SWE-

Ökad datamängd, uppkoppling, beräkningskraft och bättre algoritmer driver utvecklingen inom AI in på fler områden, även på kommunal och statlig nivå. Vi ser nu att AI gör sitt intåg i bland annat rapportskrivning och uppsatsskrivning. AI kan skriva, sammanfatta, skapa bilder, generera recept och hjälpa oss i det vardagliga livet.

AI-teknik kan användas i offentlig verksamhet för att automatisera processer. Detta i syfte att till exempel förbättra beslutsfattanden genom snabba och korrekta beslutsunderlag, förbättra kundservice, säkerhet och för att förbättra styrning av infrastruktur. AI kan också användas för att skapa informations- och beslutsstöd för kommunala tjänstepersoner och för att utveckla mer effektiva arbetssätt och förbättra produktiviteten.

Tyska ABC Doc är en app som med hjälp av AI skannar dokument. Appen kan sedan, på valt språk, berätta för användaren vem dokumentet är ifrån, sammanfatta vad det står och berättar vad användaren förväntas göra. Exempelvis betala, skicka in kompletterande uppgifter eller om det bara är information som inte kräver någon åtgärd. Appen kan även hjälpa användaren att korrekt fylla i formulär.

Stannar vid: Den förutsägbara vardagen

Samtliga tidigare trendrapporter har berört ämnet digital vardag, från den första rapporten 2017. Där lyftes en ökad efterfrågan på digitala tjänster hos kommunens medborgare och företag. Efterfrågan har inte på något sätt minskat. Nu är förväntan en självklarhet, det ska finnas. E-tjänster finns i stor utsträckning på plats. I dag sker nästan alla transaktioner, inköp, arbete, kommunikation, underhållning och sociala relationer online.

Med en alltmer ökad digitalisering höjs röster för att lyfta fram problematiken med digitalt utanförskap som finns i olika grupper i samhället. Det kan vara frivilligt eller kopplat till kognitiva eller fysiska hinder.

Myndigheten för digital utveckling (DIGG) pekar nu på vikten av att inkludera alla i den digitala utvecklingen, att vi behöver lotsa alla in i den digitala sfären genom digitala tolkar i stället för att skapa parallella, analoga lösningar.

Tjänsten Mina ombud, framtagna av Ena, gör det möjligt för en person att företräda någon annan i en digital tjänst med hjälp av en digital fullmakt. Alla inom offentlig sektor har nu möjlighet att ansluta sig till den nationella ombudstjänsten, som redan 2022 erbjöds till företagare. Under 2023 kommer den även att erbjudas till privatpersoner.

De digitala fullmakterna kommer att kunna användas i hela samhället, bland annat inom vård och omsorg, utbildningssektorn och för företag och privatpersoner.

Den digitala vardagen förväntar sig nu mer än e-tjänster, det krävs proaktivitet i tjänsterna som erbjuds.

Stannar vid: Fygital stad

En stad så som vi har varit vana att se den i decennier rör sig nu mot en flerdimensionell stad med nya gränssnitt och ett mer integrerat innovationsekosystem med hjälp av digital teknik. Detta innebär också att städer tävlar sinsemellan om befolkning och om tillgång till kunskap och kompetens. Det finns stora möjligheter att stärka innovationskapaciteten både fysiskt och digitalt genom att locka talanger, så som nya göteborgare och arbetskraft från andra delar av Sverige och världen.

Men den fygitala staden är mycket mer än så, det är integrationen av digitala inslag i stadsmiljön. Det kan vara sensorer och geotaggar som hjälper oss att styra trafik eller förutspå rörelsemönster. Det kan handla om att integrera information om platser där vi befinner oss. Exempelvis telefonnummer till skolan du precis står utanför, en påminnelse om att lämna tillbaka biblioteksböcker när du närmar dig biblioteket eller smarta sensorer som känner av temperatur, vägförhållanden eller volym.

Det kan också vara en stad där sopbilar utrustas med smarta kameror för att på Trafikkontorets räkning kartlägga status på stadens alla gator, eller där smarta digitala lösningar kan ge förutsättningar för medborgare att bidra till snabb och effektiv datainsamling. Exempelvis genomförde Tampere kommun i Finland på bara två veckors tid en fullständig fotoinventering på stadens cykelbanor. Detta gjordes genom att låta medborgarna fota olika sträckor via en app. Foton som i aggregerat format kunde ge en komplett bild på cykelbanornas status. Tampere har gått vidare med ytterligare projekt som också innefattar fotografering av vägar med mera.

Verkligt smarta städer använder också AI-teknik för att göra drivandet av städerna så enkelt som möjligt. Det handlar inte om att ett styr staden, men för verktyget att praktiskt kunna leverera information till beslutsfattare och sortera i den enorma mängd information som finns till hands för stadsplanerare och förvaltningar. Övervakning med kameror, såväl kroppskameror som övervakningskameror, blir allt vanligare i städer världen över. Nästa steg är prediktiv övervakning, det vill säga övervakning som har till syfte att förebygga eller förutse olika händelser innan de inträffar. Med hjälp av AI går det att förutse områden som löper stor risk för till exempel inbrott.

EU debatterar nu om prediktiv övervakning ska förbjudas, vilket skulle kunna innebära en mottrend och att prediktiv övervakning avtar, åtminstone i Europa.

Smarta byggnader blir allt vanligare och kommer att vara viktiga för framtiden vad gäller hållbarhet och nyttjande. Principen bygger på inbyggda sensorer och aktiv dataanalys av byggnadens användare. Begreppet ytoptimering vinner mark. Med möjligheter att kunna mäta nyttjande av plats på ett enkelt sätt kommer det också att finnas en marknad för plats som handelsvara, det vill säga "platskontrakt" i stället för hyreskontrakt. Ytoptimering finns även utomhus där gator, cykelbanor, parkeringar och andra ytor skulle kunna benämnas som handelsvara i en inte alltför avlägsen framtid. Eller varför inte kommunens kontor, skolor eller fritidsanläggningar? När en stor andel kontorsarbetare jobbar hemifrån, behöver vi verkligen hela kontorsytan? Hur kan vi på bästa sätt utnyttja stadens lokaler dygnet runt?

"Can AI help us? Well, maybe. But it depends on our motivation. AI is a tool, it's not a master, so our responses ultimately will depend up on our own personal motivations, and those of the society we're part of. But AI can help us move in the right direction."

Simon Redfern, University of Cambridge (BBC ideas, 2022)

Flera företag i Göteborg erbjuder redan så kallad liquid space i form av arbetsplatser, co-working, och mötesrum från tider på en timme till flera månader. Nästa steg är gemensamma säljforum á la Blocket. Där kan företag eller organisationer hyra ut sina lediga lokaler eller platser under vissa tider på dygnet. Storage365 är Sveriges första förmedlingssajt för förvaring, där privatpersoner kan hyra ut oanvända utrymmen, till exempel förråd, vindsutrymme eller lador.

Stannar vid: Twin transition driver på samhällsutvecklingen

För att klara den gröna omställningen kommer vi behöva digitaliseringen som ett stöd i flera av de stora förändringar samhället behöver göra.

Artificiell intelligens används redan i arbetet att mäta klimatförändringarna och att försöka förutse vad som kommer hända framåt. Dessa simulationer kommer bli mer och mer exakta och kommer hjälpa oss i vad vi måste göra.

Göteborgs Stad planerar för multifunktionella växthus, de ska byggas ovanför serverhallar för att använda byggnadernas överskottsenergi i form av värme. Tanken är att bygga växthus ovanför och använda värmen till att odla tomater.

Vi är nära helt klimatneutrala transporter av både människor och produkter i ett helt och hållet automatiserat transportsystem. Tänk dig att du behöver åka någonstans. Du kallar till dig en bil som inom fem minuter anländer till din plats. Du sätter dig i baksätet och berättar vart du ska. Sedan kan du i lugn och ro arbeta, spela eller ägna dig åt annat för en stund. Samtidigt står det någon annan i närheten dit du ska och behöver transport, och "din" bil åker dit efter den lämnat dig. Allt detta styrs av en AI som övervakar alla transporter på vägarna i storgöteborg. Detta gör att ingen behöver bil, ingen behöver annan lokaltrafik, det behövs inga parkeringsplatser och transporter kan gå mycket snabbare eftersom de alla är styrda av samma AI-verktyg.

Men digitaliseringen kan ha negativ påverkan. Under pandemin växte det fram stora digitala lösningar som hjälpte oss att konsumera lika mycket som tidigare, trots att vi mest satt hemma. Detta ledde till större utsläpp via produktion och transporter. Utan den digitala lösningen kanske konsumtionen skulle gått ner.

På vår resa vidare passerar vi stationen Lagstiftarna vaknar, Från storytelling till fejk-realism, Obegränsad plats – obegränsad delaktighet på vår resa mot nästa stopp:

Stannar vid: Konstgjord intelligens (AI) och mänskliga möten

”Allt som kan standardiseras kommer att automatiseras”, det är budskapet från flera internationella framtidskonferenser när det kommer till att förstå skiftet i digitaliseringens tredje fas som bärs upp av robotisering, automatisering och digitalisering. Denna revolution rullar in över alla samhällssektorer och transformerar alla organisationsstrukturer. Digital teknik blir samhällets och arbetslivets blod-omlopp. Avancerade AI-tjänster hjälper oss att förstå och fatta beslut, vi får hjälp att optimera arbetsprocesser. Vi automatiserar bort mer och mer av kundtjänst och interaktion med människor, vilket är alltmer populärt när det kommer till repetitiva, tråkiga uppgifter.

McKinsey räknar med att automationi form av robotar, AI och maskininlärning kommer att skapa en produktivitetstillväxt på 0,8-1,4 procent per år under de närmaste 50 åren. Det är skyhögt mer än de 0,3-0,6 procent per år som ångmaskinen, industri-

automation och IT gett upphov till sedan mitten av 1800-talet fram till i dag.

Teknik, människa och organisation blir alltmer sammanflätade och att kunna arbeta smidigt och enkelt tillsammans med både teknik och människor blir ett krav åtminstone bland de mest attraktiva och hög-kvalificerade yrkena i framtiden. En studie av Kairos Future pekar på att vi kan nå 34 procent högre effektivitet med rätt tekniskt stöd i organisationen.

Parallellt skapas en ny digital infrastruktur på internet där vi har tagit oss från web 1.0 där läsning av innehåll möjliggjordes, till web 2.0 där vi kunde bli mer sociala och interagera med innehållet på nya sätt. Web 3.0 som nu skapas ger oss möjlighet till att skapa, interagera och äga. Med de nya strukturerna kan vi bygga virtuella samhällen digitalt. Där kan smarta kontrakt, egna betalsystem (Non-fungible tokens) och blockchain skapa nya organisationsmöjligheter för medborgarna. Termen DAO – decentralized autonomous organisations är en alltmer förekommande term för denna utveckling. En deltrend inom utvecklingen är förflyttningen till metaversum, som ska ses som en stor och öppen virtuell 3D-värld som ger en känsla av den verkliga världen.

Nu rör vi oss snabbt mot horisont två, när flera olika samhällsaktörer vågar prova och experimentera i dessa miljöer. Till 2026 tror Gartner att ungefär 30 procent av världens företag kommer att ha produkter och tjänster tillgängliga för metaversum. De förutspår att en fjärdedel av alla internetanvändare kommer att spendera minst en timme om dagen i metaversum där vi kommer att arbeta, shoppa, utbilda oss, umgås och underhållas.

Inom de närmsta åren kommer många företag att erbjuda tre-dimensionella virtuella utrymmen för möten (metaversum), vilket skulle kunna ersätta riktiga lokaler i vissa sammanhang.

I Sverige har Sweco utvecklat ett metaversum för medborgardriven stadsutveckling. Flera andra stora bolag är redan i gång, bland annat Ericsson, ICA och Handelshögskolan i Stockholm.

Vilka möjliggörare finns?

Invånarnas krav på effektivisering av informationsförmedling är också en stark drivkraft. Det finns politisk motivation till att göra staden tillgänglig för alla och AI-användning i kommunal verksamhet är också en nödvändighet, både ekonomiskt och politiskt.

Det finns också lagstiftning kopplad till allmän handling och krav på publicering. Medborgarna förväntar sig inte bara att allmänna handlingar ska publiceras, de förväntar sig att handlingar ska vara enkla att hitta. Det finns redan stor kunskap inom området, stadens digitala tvilling finns på plats och utvecklas. Det finns bra samverkan mellan staden, näringsliv och civilsamhälle.

Fundera över

- » I vilka områden ser ni att AI kan effektivisera er verksamhet? Med till exempel textanalys eller skriva texter?
- » Vilken data har ni öppnat upp? Vilken data skulle ni kunna göra tillgänglig?
- » Vilken data behöver ni låsa in? Varför?

Den digitala revolutionens tredje fas för med sig nya möjligheter för organisationer att skapa ett mer datadrivet arbetssätt, skapa mer interaktivitet och möjligheter att nå ut till medborgarna genom 3D-världar. Det finns stora möjligheter för Göteborgs Stad att skapa trygga och säkra miljöer för att kunna hantera data, men vi måste också säkerställa transparens.

Det som gör det möjligt för AI att verkligen växa är att vi nu har den datorkraft och infrastruktur som behövs.

Vilka hinder behöver vi ta oss förbi?

Det finns många hinder som vi behöver ta oss förbi, vi sitter fast i åldrande digitala plattformar som inte kommunicerar med varandra vilket minimerar möjligheterna till dataflöden. Vi behöver också säkerställa, kvalitetssäkra och standardisera våra dataflöden, både internt inom staden och på regional och kommunal nivå. Detta behöver göras inom landet såväl som internationellt. Därtill kan det faktum att vi råder över data utan att tillgängliggöra den, ge en känsla av makt och kontroll, något som man ogärna vill dela med sig av.

Det finns också ett internt motstånd, hos både tjänstepersoner och politiker, mot att öppna upp kommunens data, ofta relaterat till bristande kunskap om lagar och regler om persondata.

I dag finns en rädsla för att hantera data, speciellt med avseende GDPR och annan lagstiftning, ofta är rädslan obefogad och GDPR används som ett "carte blanche" för att hindra nödvändig utveckling. Vi har också annan lagstiftning inom området som inte är anpassad till dagens snabba teknikutveckling.

Det är viktigt att förstå på vilket sätt vi kan stötta i den digitala världen, även för de som inte är en del av den, utan att skapa analoga parallella tjänster. Digitalisering hanteras ofta i projekt och inte existerande verksamhet, vilket gör vår förmåga att implementera bristfälligt. Kompetensmässigt står vi inför flera förändringsteoretiska utmaningar. Det kan finnas en tröghet i den demokratiska processen, exempelvis omfattande och långsam hantering, om än nödvändig, vid remissförfarande.

Slutligen existerar fortfarande ett starkt motstånd för virtuella världar, främst förespråkade av de generationer som inte är uppväxta med tekniken. Det finns en rädsla för det som är nytt och för det som man inte förstår. I Göteborgs Stad är det ännu brist på kunskap och verktyg för att kunna utnyttja tekniken för att kunna erbjuda virtuella medborgarkontor, mötesplatser eller kulturupplevelser.

Linje 4

Vi kliver på den gröna linjen med slutstation från Metropolit till Mikropolit. Resan har åtta stationer på vägen, tre av dem är knutpunkter där vi möter andra linjer.

Stannar vid: Bristsamhället utmanar

Det började med global pandemi, sedan inleddes Rysslands invasion av Ukraina. Invasionen har lett till brist på fossila bränslen, tack vare detta ser vi den största inflationsökning och nedgång i ekonomin på nästan 30 år. För klimatet har dessa förändringar inte varit negativa eftersom konsumtionen i sig är en av våra största utmaningar inom den gröna omställningen.

Trots att forskningen visar att det finns en ökad medvetenhet om miljön har ändå konsumtionen av varor ökat drastiskt de senaste tio åren. Den ökade medvetenheten är inte tillräcklig, vi behöver en jämlik omställning i konsumtionen. Enligt en Oxfam-rapport står en medelsvensk för nio ton koldioxidutsläpp på grund av sin konsumtion. Men utsläppen är ojämlika.

De mest resursstarka i Sverige (motsvarande cirka 5 procent av befolkningen) släpper ut 47 ton koldioxid per år samtidigt som medelsvensken släpper ut 9 ton per år. Samtidigt står den fattigaste halvan av Sveriges befolkning för cirka 3,3 ton koldioxid per år och i Göteborg har vi sagt att alla göteborgare ska minska sina utsläpp till tre ton innan 2030.

Men detta är inte det enda sociala dilemma. Ofta är hållbara produkter kopplade till att det uppstår en kostnad för den enskilde att vara miljövänlig, men fördelarna av beteendet uppstår endast om de flesta beter sig miljövänligt. På detta område tycks social tillit vara en tillgång. Människor med hög social tillit har exempelvis visats vara mer benägna att sopsortera och göra andra tidskrävande insatser för miljön och klimatet.

De flesta insatser staden behöver göra framåt inom hållbar konsumtion borde rikta sig till de rikare delarna av befolkningen för att få en så stor effekt som möjligt.

Stannar vid: Lagstiftarna vaknar

Tiden för gradvis omställning är över och nu måste det till stora regleringar om vi ska klara av att ställa om i tid. EU har en ny övergripande strategi att den gröna omställningen ska fokuseras på städer och inte länder. Det innebär att man finansierar lokala omställningsprojekt i stället för nationella, detta för att nationalstaterna i sig inte tar ansvar, men också för att det är städerna som står för mycket utsläpp. Man vill investera 1 000 miljarder euro i den gröna omställningen i Europa. Så pass mycket att ekonomer börjat tala om "Greenflation".

Inom EU pratar man reglering, där är stora lagändringar på gång som ska styra in oss i ett ekologiskt hållbart samhälle med respekt för de mänskliga rättigheterna.

EU kommer snart med en rad nya lagar som en del av den "Gröna nya Given" (krav på hållbarhetsredovisning, due diligence, krav på tredjeparts-märkning etcetera).

Sverige kommer från 2023 att införa visst förbud på engångsförpackningar vilket drivit på helt nya typer av företag. Ett exempel företaget Light my fire, som tagit fram en storskalig lösning på diskning av kärl till take away-marknaden.

Sverige har också själva regleringar på gång inom exempelvis hållbar upphandling, lagar mot engångsförpackningar och klimatombud från facken.

De nya lagarna kommer också ställa mycket högre krav på företag, organisationer och kommuner. Dessutom kommer företag och kommuner själva att ha ansvar för att redovisa hur de jobbar med hållbarhet. I slutändan är det kanske revisorer och controllers som faktiskt är de som driver på omställningen.

Många företag har redan börjat:

SME-företag driver innovationen på detta plan, och kommer med små och stora lösningar som blir väldigt lönsamma, exempelvis Sellpy och Light my fire. Det finns många nya företag som har hållbarhet som affärsidé. Samtidigt börjar även de stora företagen sin omställningsresa eftersom de vet att lagstiftningen är på väg.

Men även på digitaliseringens område ser vi förändringar på gång i lagstiftningen. Det finns flera statliga och regionala initiativ när det kommer till nationella, regionala eller kommunalt ägda plattformar, där myndigheterna själva tar kontroll över datalagring och dataflöde. Digitalisering har gjorts till en politisk fråga för att påverka lagstiftningen som till stor del stiftades långt innan den digitala tekniken fanns.

Stannar vid: Hållbarhet går från problematisering till lösningsfokus

En enig forskarkår säger att vi nu vet hur vi ska klara klimatkrisen, men att intresset att verkligen göra den gröna omställningen inte finns hos de som styr. Dock är de flesta av lösningarna riktade till individen och hur de ska kunna ställa om sin vardag. En del saker har gått bra, som elektrifieringen av bilflottan i Sverige, medan annat ser mörkare ut, nu flyger vi lika mycket som innan pandemin.

Ett positivt tecken är att streaming-logiken tilltar, fler produkter och tjänster streamas i stället för produceras. Det började med musik och film, men fler områden följer efter, så som exempelvis tillgång och enklare abonnemang på bilar och fritidsutrustning.

Förpackningar är en av de stora miljöbovarna och något som alltmer lyfts fram som ett problem. Fler miljövänliga förpackningar, bättre system för återvinning, och mindre användning av engångsplast driver båda på förändringar. I Sverige är vi visserligen ganska långt fram i frågan om återvinning, men exakt hur framtidens förpackningar ser ut kommer att påverka framför allt avfallshanteringen, vilket i sin tur inverkar på städers och bostäders utformning.

Många företag inom leverantörskedjan och handel skiftar nu fokus från att minska sin klimatpåverkan, till att maximera den – i positiv riktning. Fenomenet kallas för regenerativ handel och rör sig om att skifta affärsmodellen på så sätt att verksamheten har en positiv i stället för negativ klimatpåverkan.

Hamburgerkedjan Max planterar träd motsvarande 110 procent av sina egna utsläpp för att, åtminstone på kort sikt, reducera och kompensera för klimatutsläppen. Det cirkulära byggandet står inför dörren och väntas explodera de närmsta åren.

Det finns många exempel på att den gröna omställningen redan har börjat. Inom energisektorn var 56 procent av alla nya jobb 2021 inom fossilfri energi och i den traditionella oljedelstaten Texas kommer numera en tredjedel av all energi från vind och sol.

Städer har också startat den gröna omställningen. Utrecht i Nederländerna planerar till exempel att göra om en hel stadsdel, där ingen invånare får ha en egen bil, istället har de tillgång till en gemensam bilpool. Stadsdelen är också kopplad via cykelvägar direkt till centrum av staden.

Inom företagsvärlden har vi till exempel Patagonia där grundaren skänkte företaget till jorden, eller snarare till två miljöorganisationer. Kafferosteriet Löffbergs i Karlstad har minskat sina utsläpp med 90 procent genom att byta till grön gas, de flesta stora klädföretag har börjat med någon typ av second hand-försäljning och el-revolutionen inom transportsektorn talar för sig själv. Så näringslivet har redan börjat omställningen. Här i Göteborg har vi länge varit bra på att fostra innovativa företag och det finns många SME-företag här som är föregångare till hållbart företagande. Det kändaste företaget är Nudie Jeans, men andra framgångsrika Göteborgsbaserade företag med hållbarhet i sin affärsidé är till exempel Icebug, Dem-collective, Eguale och Fram och Jord. Göteborgs Stad gör också allt mer för den gröna omställningen, exempelvis inom miljö- och klimatprogrammet 2021 eller avfallsprogrammet 2020.

”Nu när vi bygger cirkulärt måste vi nu tänka kanske 100 år framåt eftersom det är till exempel de fönster vi sätter in i dag som skall kunna användas igen när vi river byggnaden”

Filip Bååw, NCC, 2022

Klimatförändringar ändrar förutsättningar

Klimatförändringar kommer, och har i viss utsträckning redan ändrat förutsättningar för både nya och existerande bostäder. Med stigande havsnivåer och ökade risker för kraftigt regn byggs det mindre nära sjöar och andra vattendrag. Väderrelaterade skador på bostäder ökar och tros bli vanligare med mer extrema väderförhållanden där till exempel skogsbränder kan få ökat inflytande över våra boenden.

Länsförsäkringar meddelade under sommaren 2017 att de inte längre skulle försäkra nybyggda hus på platser som länsstyrelsen inte anser vara lämpliga för byggnation, så som bostäder nära kusten.

Redan nu ser vi antalet klimatflyktingar öka, torka eller översvämningar gör att förutsättningarna förändras för att odla eller försörja sig. Vi ser det även på nära håll, i franska alperna innebär höjda temperaturer att byar beroende av skidturister avfolkas.

Ett begrepp som används är *zero economy*. Det kommer inte räcka att sluta med utsläppen. Världen kommer även behöva samla in koldioxid för att aktivt motverka det som redan släppts ut, allteftersom utsläppen ökat lavinartat under de senaste 20 åren. På grund av detta blir carbon capture (att bland annat sila ut koldioxid ur luften) alltmer avgörande. Den första kommersiella anläggningen för insamling och återanvändning av koldioxid öppnade i januari 2021 i Chennai, Indien. Anläggningen omvandlar koldioxiden till natriumkarbonat.

Allt fler företag försöker kompensera sig ur sin miljöskuld genom att exempelvis plantera träd. Men är det acceptabelt ur ett hållbarhetsperspektiv att företag eller organisationer kan köpa sig fria? Eller borde de uppmuntras till minskad påverkan genom regleringar eller förbud?

På vår resa vidare passerar vi stationerna Fygital stad och Vi öppnar upp och låser in stadens data.

Stannar vid: Från metropoliten till mikropoliten – ändhållplats

Det talas alltmer om 15-minuters-staden, i vilken allt finns tillgängligt på nära håll. Idén är att allt som medborgarna behöver ska finnas inom rimligt gång-och cykelavstånd för att minska behovet av bilar. Att förenkla transport för medborgarna innebär förbättringar både av livskvalitet och också ett sätt att minska klimatutsläppen. Paris är det ledande exemplet på initiativet, som har som uttryckligt mål att bli en 15-minutersstad. Borgmästaren Anne Hidalgo går i spetsen för initiativet och det innebär bland annat att tak blir publika parker. Skolgårdar används som sportanläggningar på kvällstid för att maximalt utnyttja utrymmet i staden.

Men även stark koncentration av odlingar av världens vete i kombination med problem i leveranskedjor, den fortsatta pandemin, och andra frågor innebär att matlandskapet blir osäkert i framtiden. Även rika länder börjar oroa sig mer för mattillgången – särskilt små och rika länder med ont om odlingsmark. De börjar nu diversifiera mer för att försäkra mattillgången på nära håll.

En trend som faktiskt började innan, men som slog igenom enormt under covid-19 pandemin var superlokaltrenden. Folk började röra sig mer i sitt lokalområde och gynnade ofta lokala handlare, men började också beställa hem saker i allt större utsträckning. Detta har också lett till ett ökat intresse för att odla, samt att man började titta på sätt att öka resiliensen lokalt när pandemin gjorde vissa varor svåra att få tag på.

”Omställningen av våra samhällen har redan börjat! Antingen behöver vi ställa om för att överleva en värld med ett radikalt förändrat klimat och de konsekvenser det medför, eller så ställer vi om till hållbara samhällen där framtidens generationer kan leva ett gott liv”

**Johan Holmén, Post doc,
Institutionen för rymd-, geo- och miljövetenskap vid Chalmers**

Många av föregångarna som redan installerat solceller innan dagens energikris säljer i dag sin överskottsdel till stora vinster.

Göteborgs Stad arrenderar ut mark så att lokala bönder kan odla där och projekt genomförs för att se hur man kan få göteborgarna att köpa deras produkter. I riktlinjerna för Göteborgs Stads upphandling står det att vi ska välja lokalproducerat i första hand.

Ett globalt exempel är företaget Apple som jobbar mot ett eget slutet system med återvunnen metall vilket är miljövänligt. Men det största incitamentet för detta är att motverka bristen på bland annat ny metall och halvledare.

Nya och nygamla energikällor

På grund av avsaknaden av naturgas från Ryssland har kärnkraften kommit tillbaka som ett fossilfritt alternativ till kol och naturgas. I Sverige vill nu regeringen ändra i miljöbalken så att vi kan utöka kärnkraften. Dock är detta ingen lösning på kort sikt; Finlands nyaste kärnkraftverk tas snart i bruk, men det har tagit nästan 30 år att färdigställa. Där säger miljöforskare att det skulle gå betydligt snabbare att bygga ut havsvindkraften som kan ge i stort sett lika mycket energi.

Biobränslena tycks ha en framtid, åtminstone för långdistans-transporter – men för en hållbar framtid behöver de i någon mån kombineras med elektriska fordon och en elektrifierad infrastruktur.

Jonas Eliasson, professor i transporttillgänglighet vid Linköpings universitet menar att biobränslen behövs åtminstone i övergången till fossilfria transporter, och att de kommer växa till cirka 2035 där de kan peaka, förutsatt att elektrifieringen av transportnätverket går som planerat.

Här måste vi också lägga in att fusionskraften som, trots att de tagit stora steg framåt i utvecklingen, inte är något vi kan hoppas på de närmsta decennierna. Men kommer antagligen vara vår viktigaste energikälla när den kommer kunna användas.

Vi frågade den populära AI:n Chat GPT om detta och fick till svar att vi som mänsklighet måste ”Öka användningen av förnybara energikällor så som vind och solenergi, och minska beroendet av fossila bränslen”.

Alternativa matkällor

Något som blir mer och mer uppenbart i klimatfrågan är hur mycket vårt köttätande påverkar utsläppen. Detta och en framtida trolig brist på fisk kommer göra att vi kommer få söka alternativa matkällor. Insekter har fått större fokus i hållbarhetsdebatten på senare år eftersom vi börjar förstå hur viktiga de är för lokala ekosystem. Från att ersätta gräsmattor med naturliga ängsmarker till att bygga humlehotell eller annan infrastruktur för bin, har fler och fler platser börjat värna om den lokala insektsbefolkningen. Även att odla insekter för att äta har varit på tapeten, med projekt för gräshoppor i växthus mitt i staden. Andra hållbara alternativ är tång och sjögräs.

Världen håller redan på med omställningen. I alla led förutom i den nationella politiken har förändringen redan börjat. Arbetet mot en hållbar värld har redan börjat i kommuner, näringsliv och civilsamhälle. Digitaliseringen ger nya möjligheter till att mäta och styra system vilket är en förutsättning för en grön omställning.

I Göteborg invigdes hösten 2022 stadens första marina kolonilott där man bland annat odlar tång och sjögräs samt musslor och ostron. Det finns gott om bra odlingsmark i och kring Göteborg.

Efterfrågan ökar på lokaler på de tidigare bortglömda lokala torgen där försöker Göteborg få in vissa verksamheter som gynnar den gröna omställningen (till exempel Second hand-butiker och skraddare) i ett projekt som kallas Hållbara Torg.

Fundera över

- » Vad skulle medarbetare behöva för att växla upp hållbarhetsarbetet?
- » Om du fick tänka helt fritt, vad skulle din verksamhet kunna göra i ert hållbarhetsarbete, som ni av brist på resurser eller annat inte kunnat göra tidigare?
- » Vilka är stadens mål/nyckeltal för den gröna omställningen och hur arbetar ni med dem? Vilka nyckeltal saknar ni i er verksamhet för att komma vidare?

Vilka hinder behöver vi ta oss förbi?

Den politiska viljan att verkligen besluta de punkter som IPCC sagt att vi måste göra för att klara oss finns inte. Diskrepansen mellan det forskare säger och populistiska politiker säger är stor. Vi ser i Sverige 2023 hur klimatfrågorna hamnar i bakvattnet av nya akuta frågor. Kunskapen i samhället om alternativa matkällor måste öka. Elbristen behöver ses över. Mycket av den lokala servicen har försvunnit och behöver återupprättas.

Linje 3

Vi kliver på den blåa linjen med ändhållplats Obegränsad plats - obegränsad delaktighet. Resan har nio stationer på vägen, tre av dem är knutpunkter där vi möter andra linjer.

Stannar vid: Från folkhem till grindsamhälle

Vi känner inte igen oss, samhället har förändrats. Våldet kommer allt närmare, allt oftare. Polisen stenas, socialtjänsten utsätts för desinformationskampanjer, skolor inför kodlås för att stoppa obehöriga och gängkriminaliteten sprider sig utanför storstäderna. Samtidigt visar inte brottsstatistiken på en ökad brottslighet över tid. Däremot ökar medias rapportering om brottslighet.

Människors värderingar och normer påverkas av förändringar i omvärlden och påverkar i sin tur länders och platser kultur och utveckling.

Sverige är i dag ett land där traditioner och gemensamma värderingar håller på att luckras upp. Normer förändras; synen på barnaga, jämställdhet och miljöfrågor har förändrats över tid. Vad blir framtidens normer? Längre har samhället förespråkat vård i stället för straff. Nu höjs röster för hårdare straff, tuffare tag och fler poliser. Bland unga ser vi att tilltron till starka ledare växer. Vi vet att det är ofta det som unga gör och tänker i dag, kommer att vara norm i morgon.

**Stannar vid:
Ökad radikalisering
av medborgare**

Radikaliseringen har ökat hos medborgare genom att fler har blivit engagerade i politiska rörelser som är mer extrema i sina åsikter och handlingar. Sociala medier har möjliggjort att personer med mer nischade intressen och åsikter kan mötas, och när dessa forum synliggjorts har det bidragit till att nischsegmenten spridits till fler. I sociala medier sprids många åsikter som är radikala och har lett till att människor har blivit mer medvetna om de samhällsproblem som de står inför. Många har även börjat ta ställning när det gäller sociala frågor och andra ämnen som de anser att samhället bör förändra.

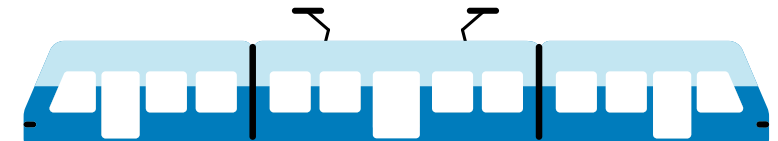
Fler personer har också blivit mer benägna att delta i demonstrationer och andra aktiviteter som går utöver de traditionella protester som har skett tidigare. I ett alltmer heterogent samhälle skapar människor sina identiteter friare än tidigare, och den traditionella demografiska indelningen av medborgare blir mer bristfällig.

Detta har medfört skapandet av nya grupper sammanförda av identitet snarare än demografi. Detta gör att vi känner starkare samhörighet med de grupper som delar våra intressen.

Jag har varit en miljöälskare hela mitt liv och jag har innan trott att det bästa jag kan göra för världen är att bli forskare och samla data så att vi kan förstå klimatförändringarna och då hitta lösningarna. Tyvärr visade det sig att det sättet att tänka var ganska naivt, för från vetenskapen har vi gjort allt som samhället velat att vi skall göra. Vi har samlat datan och vi vet precis vad vi behöver göra för att undvika klimatförändringarna. Men det händer inte för det har visat sig att problemet inte är informationsbrist eller brist på lösningar. Det är på grund av påverkan och makt!

Så jag har insett de senaste åren att vetenskapen inte är tillräckligt och jag har inte hittat något bättre sätt att övertyga människor vilket dödligt hot detta är annat än civil olydnad.

**DR Charlie Gardner,
klimatforskare och del av Scientists rebellion**

På vår resa vidare passerar vi stationerna Fygital stad, Förutsägbart vardag och Hållbarhet går från problematisering till lösningsfokus.

Stannar vid: Ideella sektorn professionaliseras

Det svenska civilsamhället har på senare år blivit mer professionaliserat, med fler personer inom området som arvoderas och har formella utbildningar.

Professionaliseringen innebär en förändring av sektorns arbetssätt, som blir av mer yrkesmässig och resultatnriktad karaktär. När man tittar på konsekvenserna av professionalisering är det viktigt att skilja på inre och yttre professionalisering. Att anställa personal som är utbildad som exempelvis ekonomer eller fysioterapeuter är en yttre professionalisering. Konsekvenserna av detta är att marknadsmässigheten ökar men att de ideellas inflytande på organisationen minskar.

Inre professionalisering innebär att ideellt engagerade personer utbildas eller krävs på att ha en viss utbildning. Detta gör att man får ut mer av de ideella i sitt arbete, men det minskar möjligheten för personer med lägre utbildningsnivå att bli rekryterade till ideellt arbete. I båda fallen står effektivitet mot demokrati eller en öppenhet för att vara ideella. Redan i dag finns en övervikt av personer med eftergymnasial utbildning och som har tillgång till stora nätverk, ökad professionalisering skulle därigenom kunna minska möjligheterna för de som skulle ha nytta av att jobba ideellt.

Ett ganska modernt exempel på detta är när den europeiska organisationen Oxfam lanserades i Sverige år 2014. Oxfam är en av världens största biståndsorganisationer, men har tidigare inte funnits i Sverige. Trots detta satsades det mycket på kontor i centrala Stockholm och flera anställda, allt för att ta marknadsandelar på den svenska biståndsmarknaden.

Stannar vid: Från storytelling till fejk-realism

Medielandskapet är i snabb förändring och även nya medier skiljer sig generationerna emellan. Facebook används av alla generationer medan medieplattformar som Youtube och TikTok är betydligt mer vända till yngre. Det innebär ett mer ålderssegregerat medielandskap vilket leder till att vi interagerar med digitala format som varierar mellan generationer. De som berör mest på ett trovärdigt sätt vinner tillit och bygger lojalitet.

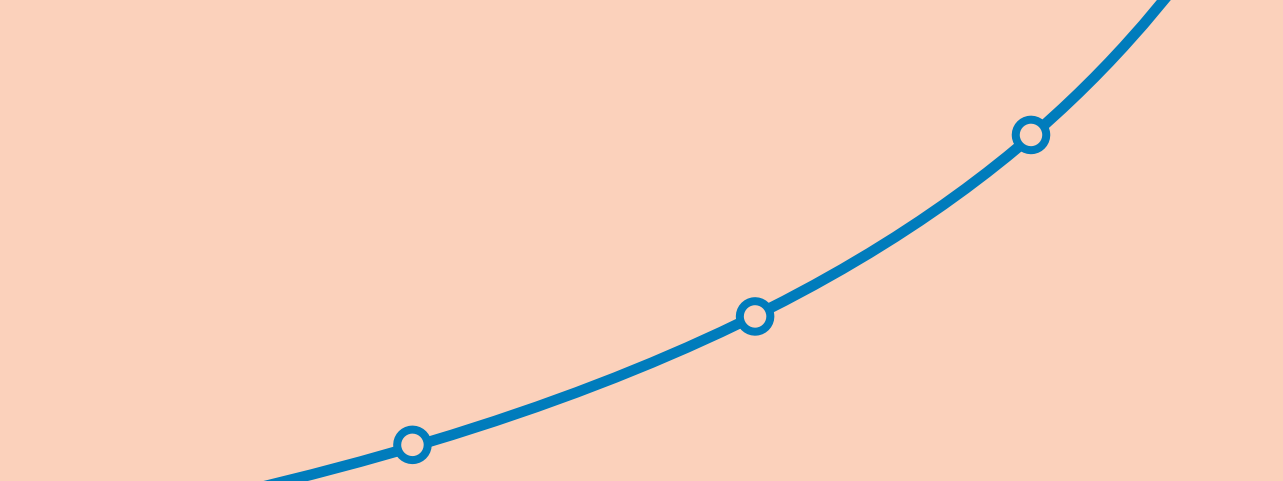
När vi rör oss i olika bubblor blir historierna som berättas mer och mer unika, färre delar samma story och de historier vi berättar är mer min story eller din story – inte en gemensam story.

Deepfake-teknologin, som använder artificiell intelligens för att generera mycket realistiska videor och bilder, har fått stor uppmärksamhet de senaste åren. Det finns dock oro över dess potentiella missbruk. Tekniken kan exempelvis användas för att skapa videor av politiska kandidater som säger eller gör saker som de aldrig har sagt eller gjort, vilket kan orsaka omfattande förvirring och misstro bland väljarna och skulle kunna påverka resultatet av ett val.

Stannar vid: Obegränsad plats - obegränsad delaktighet?

Framtidens vardag utspelar sig inte bara i vår traditionella värld, utan även i virtuella världar. Detta innebär att det traditionella samhället får konkurrens om medborgarnas uppmärksamhet. Medborgarna kommer precis som i dag att engagera sig i olika frågor och projekt, vilket kan innebära lägre intresse för traditionella frågor. Digital demokrati kan också locka till engagemang från nya grupper än de som engagerar sig i traditionella kanaler. Ökad digitalisering leder också till att engagemanget blir mer geografiskt utbrett, människor har möjlighet att engagera sig i mer än bara lokala frågor, vi ser ett ökat globalt engagemang.

Virtuella världar, som exempelvis en virtuell replika av en faktisk stad, har dessutom möjlighet att fungera som en experimentyta innan projekt genomförs i den verkliga staden. I virtuella världar kan människor röra sig i nyplanerade stadsområden med flera olika sinnen än bara synen.

De digitala plattformarnas inverkan de senaste åren påverkar alla områden och alla typer av organisationer. I kommuner finns det flera olika initiativ för demokratisk delaktighet och området är i stark tillväxt. Redan finns initiativ på digitala förslag, omröstningar, medborgarbudget eller klimatjury. Plattformarna är inte enkelriktade utan i dialogform och kan även användas för information, utbildning och kunskapsutbyte. Genom digitala demokratiska plattformar når vi dem som tidigare kunnat vara med i den demokratiska processen.

Decidim är ett exempel på ett ramverk producerad i Ruby on Rails (ett programmeringsspråk) som gör det möjligt för vem som helst att skapa och konfigurera en webbplatsplattform som kan användas i form av ett nätverk för demokratiskt deltagande.

Plattformen tillåter organisationer och offentliga institutioner som till exempel kommuner, att skapa olika processer bland annat för medborgardialog, medborgarbudget

och medborgarpaneler. Det gör det också möjligt att koppla samman traditionella demokratiska möten med den digitala världen. Många städer som Barcelona, Helsingfors men också franska nationalförsamlingen och EU-kommissionen använder sig av plattformen. Göteborgs Stad undersöker nu förutsättningarna för att kunna använda Decidim som en plattform för medborgardeltagande inom staden.

Vetenskapen blir medborgardriven

Vetenskapen har till viss del varit medborgardriven ända sedan år 1750 då Carl von Linne använde sig av sitt nätverk för att rapportera lövsprickning. I början av 1850-talet startade exempelvis meteorologiska observationer tack vare frivilliga nätverk. Med modern teknik innebär medborgarforskning i dag att allmänheten bidrar till forskningsprojekt på fler områden än bara insamling. Sådan forskning är på uppgång runtom i världen, och dessa projekt har potential att minska gapet och öka tilliten mellan medborgare och akademien. Statens Lantbruksuniversitet (SLU) har för tillfället flera projekt öppna för medborgarbidrag, framför allt för att kartlägga olika arter. Zooniverse är ett exempel på en online-plattform för medborgarforskning, med nästan 2,5 miljoner användare.

Trenden visar att fler forsknings-idéer lanseras av medborgare och även i analysdelarna involveras medborgare i större utsträckning.

Engagemanget checkar ut

Allt fler medborgare, speciellt unga, checkar ut från ansvar, stress och kommersialism. I Kina pratas det om "lying flat", att varken arbeta eller konsumera utan bara ta det lugnt. I västvärlden blir det allt trendigare för unga att spara pengar för att kunna gå i pension vid 40. Allt fler tycker att stressen och pressen från samhället har blivit för hög och att den är meningslös. Unga väljer att koppla bort från ekorrhjulet. Ett exempel på detta är den så kallade FIRE-rörelsen (Financial Independence Retire Early). Den är fortfarande populär bland unga och ger just tips om hur man sparar och investerar för att så fort som möjligt kunna gå i pension. Samtidigt utgörs gruppen av ideellt arbetande svenskar av en allt större grupp äldre. Under 2005 var 39 procent av de ideellt arbetande under 40 år, år 2019 utgjorde de bara 25 procent. Om vi tittar på gruppen ideellt arbetande över 65 år så har den gruppen under samma period nästan tredubblats, från 14 procent till 36 procent.

Vilka möjliggörare finns?

Medborgardrivna processer är bra så länge de är på riktigt och Göteborgs Stad kan vara möjliggörare. Vi skulle kunna släppa igenom bra idéer med en kvalitetsstämpel. Vi har ett högt valdeltagande, det är viktigt ur ett demokratiskt perspektiv. Det är viktigt att förstå hur vi kan bygga "familjens kunskap" då tilliten till familj och vänner är hög. Vi behöver en stark samverkan med det lokala civilsamhället. Vi får inte glömma bort att det är positivt att människor engagerar sig.

Med teknikens hjälp skapas historier som kräver ett ökat fokus på källkritik och upphovskontroll.

Hur kan vi säkerställa att verkligheten speglas på ett korrekt sätt när teknik så som deepfake gör det möjligt för vem som helst att skapa en realistisk fejk-historia?

Samhället kan minska riskerna och negativa effekterna av deepfakes genom att vidta förebyggande åtgärder som att utveckla deepfake-detektionsteknologi, implementera förordningar och riktlinjer, utbilda konsumenter och genom samarbete mellan industri och akademi. Som kommun kan vi erbjuda trygga, säkra och sanna digitala mötesplatser. Vi kan vara en motvikt till medias skräckbilder och fejkade historier.

Men vi kan också genom att erbjuda flera alternativa mötesplatser ge fler medborgare chansen att låta sina röster höras, ur fler synvinklar, inte bara skönmåla verkligheten.

Vilka hinder behöver vi ta oss förbi?

Vi behöver kunna röra oss där medborgarna rör sig oavsett plattform. I dag finns lagstiftning och politiska beslut som gör att vi inte får eller kan informera eller dra nytta av de plattformar som finns. Vi har fler partier som har endast en fråga på dagordningen vilket innebär problem.

Eftersom människor lyssnar mest på familj och vänner kan det vara problematiskt om de har "radikaliserad agenda". Vi vill ge medborgarna möjligheter till medborgardriv, men vi kan inte hantera det, så vi gasar och bromsar samtidigt. Vi har kanske för stor förmåga till att bara hålla en sak i luften samtidigt "Vi är experter på att jonglera med en enda boll!". Ibland kan det finnas en brist på tillit och förståelse mellan kommun och civilsamhälle, när vi automatiskt bygger in ett "vi och dem".

Det finns för höga trösklar för de mindre entreprenörerna, det är lätt att de stora kedjorna tar över (de som vet hur man gör). Det finns också inslag av tjänstemannabroms, det som vi kallar den demokratiska remisshanteringen. Någon står hela tiden för kommunalt tolkningsföreträde. Som tjänstepersoner behöver vi vara medvetna om att vi kan upplevas som "kommunala bromsklossar". Ibland tycker vi på kommunen att folk som är engagerade är svåra och jobbiga att möta.

Fundera över

- » Hur kommer ny och hårdare lagstiftning att påverka jämlikheten? Vem kommer att drabbas mest?
- » På vilket sätt märker du av en ökad upplevd otrygghet? Hur arbetar din verksamhet för att motverka otrygghet hos göteborgarna?
- » Innebär obegränsade platser för delaktighet även obegränsad delaktighet? Vilka är det som kommer till tals?
- » När vi nu ser mer avancerad teknik för att skapa text och bild, hur säkerställer vi att informationen som ges och tas emot är sann?

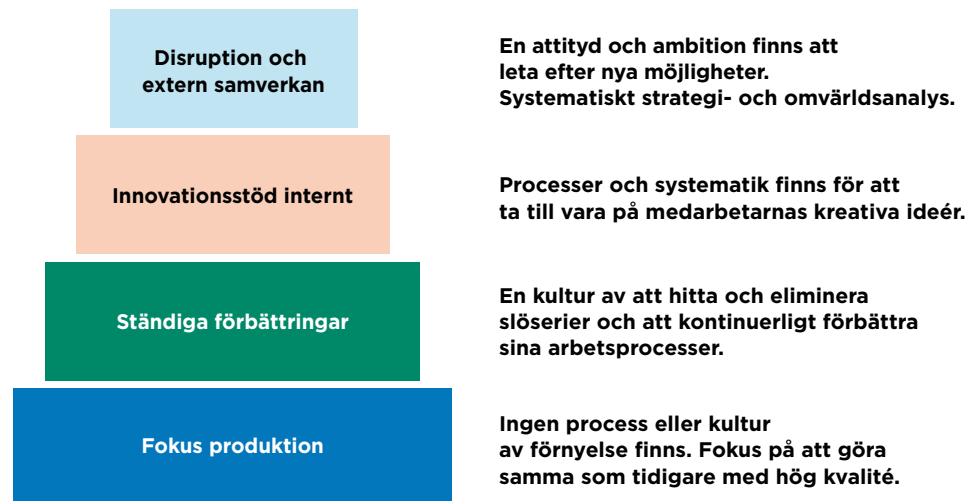

Men visst kan vi göra mer?

Framtidssäkrad innovation och idégenerering

Innovation och idéutveckling är ett hett område inom många verksamheter i dag. När omvärlden blir alltmer komplex och föränderlig ökar också betydelsen av att aktivt söka nya svar på gamla frågor. Men också att utforska nya arenor för att möta nya frågor och utmaningar som ingen, eller väldigt få, har färdiga svar på.

I fråga om de tunga samhällsomställningar som vi berör i denna rapport på vägen mot scenarier för Göteborg 2040, säger många att det behövs ett ökat testande av nya arbetssätt, metoder och verktyg för att skapa lärdomar att bygga vidare på. Olika organisationers förutsättningar och stöd för förnyelse, innovation och idéutveckling ser olika ut och det är viktigt att analysera hur stöd och ambition ser ut i staden.

Källa: Kairos Future Innovation pyramide

De omställningar som denna rapport berör kräver något på alla nivåer men i synnerhet högre upp i den pyramid som illustrationen visar.

Experter inom fältet hävdar att det behövs en systematik, en process och en överenskommen rytm för att bli duktig på idégenerering och öka innovationsgraden. Andra hävdar betydelsen av att odla en kultur som tillåter kreativitet.

Forskning visar att kombinationen av en systematisk approach och en öppen kreativ kultur tillsammans med förmågan att entreprenöriellt hantera risk är oerhört viktigt.

I forskningen lyfts också vikten av att skapa så kallad visionär proaktivitet och alternativtänkande.

Vi kan i de intervjuer som gjorts under detta arbete konstatera att de omställningar som Göteborgs Stad står inför på väg mot 2040 kräver nya tankesätt och i den processen är framtidsscenarioer ett mycket bra sätt att testa olika tänkbara förändrade idéers utfall och lära sig se olika alternativ. Det är prövande och nyttigt för ledarskapet. Den visionära dimensionen blir också väldigt viktig i en stads innovationsarbete. Inte minst svarar det kanske upp mot Horisont tre som nämns i inledningskapitlet.

Det har också lyfts i intervjuerna att en möjliggörare är att utveckla/tydliggöra en innovationsvision – vad staden vill bli på väg mot 2040. Det kan tjänstgöra som en magnet och polstjärna att navigera efter organisationens och medborgarnas idémässiga ansträngningar.

Under lång tid har begreppet "lean" applicerats på utveckling för att skapa förutsättningar för en effektiv produktcykel. Men metoden bygger på få variationer och nu kräver en allt snabbare utvecklingstakt mer av "lean" innovation. Startup-bolag arbetar efter principen testa, gör fel, gör om. Större företag och organisationer kommer att inse att släppa saker snabbare kan leda till fler misslyckanden, men det kan också stärka effektiv innovation.

Fundera över

- » Vad skulle jag vilja ändra på om jag var tvungen att arbeta med problemställningen i tio år till?
- » Vad skulle jag göra om jag hade 100 miljoner att investera i utvecklingen kring problemställningen?
- » Om jag fick ändra på något i kontexten kring problemställningen, vad skulle jag ändra då?

Det är viktigt att säkra upp ett ihållande idéflöde i synnerhet eftersom vi vet att den interna kulturen oftast bjuder på motstånd mot förändringar. Det finns forskning som pekar på att över 60 procent av bra idéer dödas av interna krafter som handlar om att idéerna uppfattas som "Not invented here" eller för att man inte förstår potentialen fullt ut. Det första kan underlättas genom att underlätta involvering från såväl anställda som medborgare. Det andra handlar mer om att lägga mer tid på att strukturera upp idéer i pedagogiskt genomarbetade idékoncept där någon lägger tid på att jämföra och matcha tidigare uppkomna idéer för att bygga ökad robusthet.

Göteborgs Stad har flera värdefulla plattformar för idéutveckling som exempelvis Min Stad och Digitala Tvillingen och har ett omfattande arbete med användardriven innovation. Göteborgs Stad arbetar också innovativt med plattformen Minecraft för att involvera främst yngre i stadsutveckling.

Omvärlds- och framtidsanalys kan användas som en regelbunden inspirationsgivare och temperaturmätare för det hårda arbete som goda idéer kräver för att överleva och blir framgångsrika. Omvärldsanalysens betydelse ligger i den allvarsamma lek och nyfikenhet som ofta kan locka organisationen att pröva nya sätt att lösa saker på.

Andra inspel kring innovation och öka förståelse och bygga nya insikter runt stora omställningar är att bli mer datadrivna och genom allt bättre hantering av dataanalyser bättre förstå komplexare utveckling och spelidéer. Det finns öar av denna kompetens i staden och dess utbildningssystem men ledare på olika nivåer behöver sannolikt kliva mer in i den digitala transformationen.

Idégenerering med externa aktörer

Som en del av vårt arbete med framtagandet av denna rapport bjöd vi in representanter från företag, civilsamhälle och organisationer för att idégenerera kring hur Göteborgs Stad skulle kunna närma sig de olika utmaningarna som vi står inför. Deltagarna fick instruktioner om att titta på lösningar utifrån problemställningarna men att inte direkt relatera till stadens organisation, mål eller tagna beslut.

Idékoncepten baserades på de olika trender beskrivna i kapitel 3 och togs fram genom strukturerad idégenerering. Idékoncepten är på generell nivå och ska ses som inspiration till verksamheterna. Vilken idé vill ni bygga vidare på eller förändra? Vilken idé kan ni göra till er egen? Vilka samarbetspartners behöver ni för att realisera era idéer?

Idékoncept 1: Återbruksgalleria*

Beskrivning

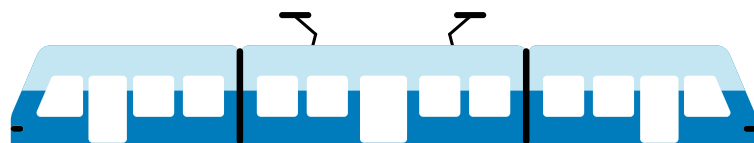
Samlingsplats för hållbara aktörer! Hållbarhetsgalleria! Försäljning av återbrukade/uppcyklade/ekologiska/rättvisa/närproducerade varor. Svinnrestauranger (foodcourt). Delning, lagningstjänst. Innovationscenter för hållbarhet. Kultur!

Vinst med idén

Vi kan nå "Hela Göteborg" med hållbarhet. Göteborgaren blir exponerad för hållbar konsumtion. Samverkan mellan aktörer vars syfte är en hållbar värld. Bli en destination! Ökad turism, men också en anledning att åka in till centrum.

Vad riskerar staden om vi inte satsar på detta? Att staden inte kommer kunna nå sina hållbarhetsmål. Staden tappar attraktionskraft. Nödvändigt för miljö, människa och natur.

** Den här idén har redan nått planeringsstadiet, Demokrati och medborgarservice håller i takt pinnen tillsammans med entreprenörer och föreningar.*

Första steget på vägen? Nyckelaktiviteter

Samverkan mellan förvaltningen för demokrati och medborgarservice, Göteborg o co., innerstaden, ideella aktörer, stakeholders med flera. Dessa träffas på en workshop och makes it happen!

Hinder man behöver ta sig runt

Greenwashing, ingen ekonomi, vem gör vad?

Idékoncept 2: Skapa organisatoriska förutsättningar

Beskrivning

Från A-Ö utan att passera alla mellanstationer

Vinst med idén

Skapa förutsättningar för en snabbare organisation för innovativ och digital utveckling. Det är en förutsättning för att kunna växla upp i den digitala transformationen. Nuvarande organisation är för tung, rigid och långsam.

Vad riskerar staden om vi inte satsar på detta?

Att inte nå nytta med digitaliseringen, på sikt att verksamheten outsourcas.

Första steget på vägen? Nyckelaktiviteter

Bryt linjeorganisationen, gå från A till Ö utan att passera hela alfabetet. Arbeta som innovationsfonden, 5-10 procent portföljperspektiv. Skapa en Digital taskforce – en självbestämmande drivande enhet som får saker att hända. Arbeta med snabb prototyping av lösningar i staden. Jobba med testbäddar

Idékoncept 3: F*ck -up-pengen

Beskrivning

Det behövs öronmärkta pottpengar för innovation och digital utveckling, där man utgår ifrån den operativa delen av staden. Inte på strategisk nivå utan idénivå.

Vinst med idén

Verksamhetsnära snabbhet. Kortare beslutsprocesser. Fokus på utmaningar och hinder.

Vad riskerar staden om vi inte satsar på detta?

Halka efter, en mindre attraktiv stad.

Första steget på vägen? Nyckelaktiviteter

Bearbeta politikerna, sätta ihop en pitch, visa på goda konkreta exempel "så här gjorde..."

Idékoncept 4: Omvänt mentorskap – digital utveckling

Beskrivning

Omvänt mentorskap innebär att de som kan lär de som inte kan, även om det är ombytta roller. Elever undervisar lärare, yngre undervisar äldre. Konceptet kan användas i flera forum.

Vinst med idén

Man använder andra resurser än traditionella. Unga och elever stärker digital kompetens hos lärare och äldre. Ekonomiskt fördelaktigt. Skapar inkludering och delaktighet på riktigt för unga. Möjlighet att skapa meningsfulla sommarjobb som ger självkänsla till unga.

Vad riskerar staden om vi inte satsar på detta?

Kompetensbrist, bristande nyttjande av ung kompetens, bristande inkludering.

Första steget på vägen? Nyckelaktiviteter

Involvera en ny pedagogik i skolan. Så ett frö – en idé. Visa på hur det skulle kunna användas, genom exempelvis hämta inspiration från "masterclasses" på YouTube. Gör en testkurs.

Idékoncept 5: På rätt spår

Beskrivning

Maximerandet av att användningen av spårvagnar och spår för transport av varor och människor.

Vinst med idén

Minskade utsläpp, hantering av avfall, nattransport betalar för dagbiljett, miljöhotet utnyttjas maximalt, friskvård, leder till fler cykeltransporter.

Vad riskerar staden om vi inte satsar på detta?

En stad som växer som har ökande transportkostnader och utsläpp. Minskad rörlighet.

Första steget på vägen? Nyckelaktiviteter

Använd spåren nattetid för transporter. Ta fram en testvagn.

Hinder man behöver ta sig runt

Omlastning till cykelbud, arbetstid förändras, ökad samarbetsförmåga, hur man gör om gamla spårvagnar till lastvagnar.

Idékoncept 6: Mikrouppdrag för stadens invånare

Beskrivning

En dörröppnare för att medborgare vill ta ett ansvar, därmed bli en del av staden genom inkludering, involvering och medskapande.

Vinst med idén

Bryta isolering – ökat medborgarengagemang.
Ökad stolthet. Människor möts.

Vad riskerar staden om vi inte satsar på detta?

Isolering. Frustration. Ensamhet.
Utanförskap.

Första steget på vägen? Nyckelaktiviteter

Projektledare som organiserar och inspirerar. Lägre trösklar på uppdrag. Det kan vara en hög tröskel att komma på fika men en lägre tröskel att måla ett staket, att läsa en saga, vara rastvakt eller promenera med äldre. Samverkanspartners kan exempelvis vara skola, föreningar och förvaltningar. Kommunikation – dörrknackning, sociala medier, affischer.

Hinder man behöver ta sig runt

Identifiera mikrouppdrag. Ekonomi. Byråkrati. Överkomma rädsla (sociala kontakter).

Idékoncept 7: Hjälp andra gasa

Beskrivning

Stöd till föreningsdrivna strukturer och platser som möjliggör medskapande och inkluderande initiativ och aktiviteter

Vinst med idén

Ökad samhällsintegration, hälsa, trygghet, genom att ta tillvara medborgares och föreningars lokala engagemang, idéer och lösningar – utan stadens drift. Ett exempel på när en idé driver både social gemenskap och hållbar utveckling.

Vad riskerar staden om vi inte satsar på detta?

Fortsatt ökande ensamhet, exkludering, segregation, frustration och utanförskap, maktlöshet

Första steget på vägen? Nyckelaktiviteter

Inventera lokala föreningar, strukturer och aktörer (till exempel sociala företag) – skapa lärande mellan och spridning av modeller. (Till exempel människan i Kålltorp och frivilligcentralen Knuten, Navet i Bergsjön, Lärjeåns rep, Ängås Trädgård).

Öppen dialog och samverkansvilja mellan staden (till exempel Park och natur, föreningsstöd, Lokalförvaltningen, Higab med flera). Ekonomiskt stöd till lokaler, aktiviteter och resurser på plats – långsiktigt och inkluderande. Ansvarig kontaktperson inom kommunen som stöd för föreningar.

Hinder man behöver ta sig runt

Gamla strukturer inom staden ovana att stödja och möjliggöra medborgarinitiativ. Bristande förtroende och arbetssätt behöver struktur för att bygga förtroende och att rätt aktörer eller föreningar inkluderas.

“That giant bolder of climate action, is not sitting at the bottom of a steep cliff with only a few hands on it. NO. That bolder is on top of the hill and is already rolling down the right direction. When you´re looking at the things happening around the world, you realize that not only is it rolling in the right direction, it has MILLIONS of hands on it – it just needs more.”

**Kathrine Heyhoe,
atmospheric scientist, Chief Scientist for The Nature Conservancy**

Så här gjorde vi

I modellen för omvärldsanalys använde vi oss av en modell i tre olika nivåer med tre olika navigationssystem:

Radar

Till att börja med fångade vi upp strömningar i omvärlden som var intressanta att bevaka eller följa. I detta arbete är det viktigt för oss att vi kan säkerställa att vi har relevanta källor och rapporter tillgängliga för vidare trendspaning. I den här rapporten har vi använt oss av Kairos Futures trenddatabas kombinerat med de trender som förvaltningen för demokrati och medborgarservice identifierat tillsammans med aktörer i staden. Dessutom har vi i årets arbete även utgått från tidigare trendrapporter för att se mönster i trender och beteenden som varit viktiga för staden över åren. Trenderna har sedan grupperats i ett antal olika spår för att arbetet har letts av demokrati och medborgarservice. Tillsammans med Kairos Future har vi genomfört tre workshops där medarbetare från olika verksamheter i Göteborgs Stad men också näringsliv och civilsamhälle fått vara med och modellera.

Sjökort

Det har definierats ett antal drivkrafter som kommer att påverka samhället fram till 2030–2040, med avstamp i de scenarier som togs fram 2020 och den trenduppdatering som gjordes då. För Göteborgs Stad innebär detta att vi genom att vi utifrån drivkrafterna kan identifiera beteenden eller företeelser som kan påverka utformningen av framtida tjänster och service för boende, besökare och företagare verksamma i Göteborg.

Drivkrafterna har förankrats genom intervjuer eller fokusgrupper med politiker, tjänstemän, forskare, specialister och representanter för näringsliv och civilsamhälle.

Ekolod

Därefter har vi gjort en fördjupad analys av de teman som grupperna identifierat. Vi har genomfört ett antal intervjuer med tjänstepersoner men även med forskare och intressenter utanför Göteborgs Stad. I underlaget finns undersökningar genomförda av demokrati och medborgarservice och andra förvaltningar i Göteborgs Stad för att säkerställa den lokala anknytningen. Det ingår även ett antal forskningsrapporter, studier och vi har inspirerats av andra liknande rapporter från företag, regioner, kommuner och organisationer.

Stort tack!

Alla som har inspirerat oss, som kommit med tankar, synpunkter och klokheter, som har gett oss ris och ros.

I det här arbetet har över 100 personer deltagit i någon form i intervjuer, workshops, samtal eller genom skrifter. Speciellt tack till Jörgen Jedbratt på Kairos Future för inspiration, utomjordiskt tålamod, peppning och för att du såg till att vi höll oss på spåret.

Vi har pratat med politiker och tjänstepersoner från kommunstyrelsen, nämnden för demokrati och medborgarservice, Miljöförvaltningen, Stadsledningskontoret, Intraservice, Valkansliet, Kretslopp och vatten, Trafikkontoret, förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning.

Vi har också bjudit in representanter utanför Göteborgs Stad och tackar representanter från YESBOX, NCC, Stadsmissionen, InVinn, Point, Serviced, nmn konsulting, MyAttitude, SoulGrowth, Coompanion, Uddevalla kommun, Drivhuset och Social Trade.

Göteborgs universitet och Chalmers Tekniska högskola.

En stor och viktig insats gjorde också göteborgsungdomar och unga vuxna, denna gång representerade av höstlovsjobbarna på demokrati och medborgarservice november 2022. Vi tackar också studenterna på kursen Omvärldsanalys, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet.

Poddar:

BBC – Inside Science
Digitala influencer-podden
Europapodden
Framtidsstudion Kairos Future
Innovationspodden
Obiter Dictum
Spanarna P1
The guardian – Science Weekly
The infinite monkey cage
Tro, hopp och fördom
Utrikespodden

Litteratur och artiklar

Klimatutfrågningen. (SVT Agenda) 2021
Den som äger mest data vinner – därför ska Sverige bry sig om molntjänster. (Teknikforetagen.se) 2022
Det sköra samhället. (SOM-institutet) 2022
Digital förvaltning i internationellt perspektiv. (DIGG) 2022
E-underskrift och E-legitimering i den offentliga förvaltningen. (DIGG) 2021
Generationsrapporten 2023 - Generation Z. Ungdomsbarometern 2023
Göteborg 400 år. (SOM-institutet) 2021
Home. (Vetenskap & Allmänhet) 2023
How to Secure Low-Code Application Development. Gartner 2022
Härifrån kommer konsumtionsutsläppen. (Aktuell Hållbarhet) 2022
Inkomstskillnaderna ökar. (SCB) 2023
Juridikprofessorn: Dom mot klimataktivisterna går ända upp i HD. (Aktuell hållbarhet) 2022
Klimatpolitiska rådets årsrapport. (Klimatpolitiska rådet) 2022
Morgondagens medborgare. Kairos Future 2022
Projektarbete: Göteborg 2032 – Fortfarande en höglitastad? Johansson, Nerin et al, Göteborgs universitet: JMG, 2022
Projektarbete: Omvärldsanalys Göteborgs stad, Castor, Lyngfelt., Norrman Humle, Wendeberg, Göteborgs universitet: JMG 2022
Projektarbete: Trygghet och mellanmänsklig tillit. Brännström. Hannon et al. Göteborgs universitet: JMG, 2022
Projektarbete: Trygghet och mellanmänsklig tillit i Göteborg Stad. Gylling, Larsson et al. Göteborgs universitet: JMG, 2022
Social tillit. (Andreas Berg, Lunds Universitet) 2022
Stor klimatojämlighet i Sverige. (Supermiljöbloggen) 2020
Sustainable Mindsets. (Borås Science park) 2021
Svenskarna och internet. Internetstiftelsen 2022
Sverige tappar på korruptionslista. (SVT) 2023
Three horizons framework. (Connor, Tom)
Trend Brief. (Kairos Future) 2022
Ungdomars delaktighet i samhället. (Ekström, L & Fundin, C, Mittuniversitetet) 2018
Drivkrafter, hinder och utmaningar för ungas samhällsengagemang. (Nielsen, Amanda; Fokus 21) 2021
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. (MUCEF; Fokus 21) 2021

